

TUGITEENUSED NÕVA KOOLIS JA NENDE RAKENDAMISE KORD

Alus PGS, 9.06.2010 § 23, 37, 38, 40, 47, 48, 51, 58, 93 Põhikooli riiklik õppekava, Vabariigi Valitsuse määrus nr. 14, 28.01.2010

I EESMÄRGID

- Hariduslike erivajadustega (sh andekate) õpilaste väljaselgitamine.
- Õpiraskustega õpilaste märkamine, nende mahajäämuse põhjuste leidmine ja tugiteenuste korraldamine.
- Koostöö õpilase, tema vanemate või seadusliku esindaja (edaspidi vanema), õpilaskodu õpilaste elukohajärgsete tugispetsialistide, kooli töötajate, perearsti, kohaliku omavalitsuse ja teiste spetsialistidega.
- Sobiva arengukeskkonna ja optimaalsete õpitingimuste (sobiva õppevormi või kooli) loomine või leidmine hariduslike erivajadustega õpilastele.
- Uute lasteaialaste rühma, õpilaste klassi, õpilaskodu ja kooli kollektiivi sulandumise toetamine.

II HARIDUSLIKE ERIVAJADUSTEGA ÕPILASED

Hariduslike erivajadustega (HEV) on õpilane, kelle

- õpiraskused;
- terviserike;
- puue (meele-, kõne-, keha-, vaimu-, kombineeritud);
- käitumis- või tundeeluhäired;
- pikaajaline õppest eemal viibimine;
- kooli õppekeele ebapiisav valdamine või
- eriline andekus

toob kaasa vajaduse teha muudatusi või kohandusi õppe sisus, õppeprotsessis, õppe kestuses, õppekoormuses, õpikeskkonnas (nagu õppevahendid, õpperuumid, suhtluskeel, tugipersonal), taotletavates õpitulemustes või õpetaja poolt klassiga töötamiseks koostatud töökavas.

Hariduslike erivajadustega õpilased määratakse kindlaks

- kooli poolt või
- õigusaktides määratud juhtudel väljastpoolt (nõustamiskomisjoni soovitusel, alaealiste komisjoni otsusel, eriarsti tõend või teatis õpilase tervisliku seisundi kohta).

Haridusliku erivajadusega õpilase väljaselgitamiseks kasutatakse:

- pedagoogilist hindamist;
- erinevates tingimustes õpilase korduvat ja täpsemat vaatlust;
- õpilast ja tema kasvukeskkonda puudutava lisateabe koondamist;
- õpilase meditsiinilisi ja logopeedilisi uuringuid.

Peale õpilase haridusliku erivajaduse väljaselgitamist teeb haridusliku erivajadusega õppe koordineerija (edaspidi HEV koordinaator) ettepanekud õpetajale, vanemale ja direktorile

edaspidiseks pedagoogiliseks tööks, koolis pakutavate õpilase arengut toetavate meetmete rakendamiseks või täiendavate uuringute läbiviimiseks.

III ÕPIABIVAJADUSTE VÄLJASELGITAMINE

- Õpetajad jälgivad laste individuaalset toimetulekut õppesituatsioonis. Õpilase esmane abistaja ja tema erivajaduse märkaja on klassijuhataja ja/või aineõpetaja. Lisainfot lapse senise arengu kohta saab õpetaja lapsevanemalt.
- Arenguvestlus koos lapse ja lapsevanemaga.
- HEV õpilase individuaalse arengu jälgimise kaardi (õpilase individuaalsuse kaardi) avamiseks vanema nõusoleku taotlemine ja kaardi täitmine.
- Kogutud andmestiku analüüs (klassijuhataja, aineõpetajad, õpiabi õpetaja, HEV koordinaator).

IV KOOLI TUGITEENUSED

- Koostöö koduga
- Arenguvestlus
- Õpilase tunniväline abistamine
 - Konsultatsioonid ja järeleaitamistunnid
 - Pikapäevarühm
- Huviringid. Alus: Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus §40
- Täiendava õppetöö määramine õppeperioodi lõpus
- Meditsiiniline abi
- HEV õpilasele individuaalse arengu jälgimise kaart
- Vajadusel uue õpilase toetamine ja töö klassiga
- Andekate õpilaste toetamine
- Kõnearendus muukeelsetele lastele (individuaaltunnid)
- Õpiabirühma tundide määramine
- Keeleabi õppekeele ebapiisaval valdamisel
- Individuaalse õppekava määramine
- Sotsiaalpedagoogilisele, psühholoogilisele, logopeedilisele või eripedagoogilisele nõustamisele suunamine Läänemaa Rajaleidja keskusesse
- Eriarsti nõustamisele suunamine
- Koduõppe soovitamise. Alus: Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus §23
- Alaealiste komisjoni suunamine
- Nõustamiskomisjoni suunamine
- HEV õpilase õppe koordineerija määramine direktori käskkirjaga. Alus: Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus §47

V MEETMED ÕPPETÖÖ TÕHUSTAMISEKS

I tasand - õpilase individuaalsuse märkamine ja esmane toetamine klassijuhataja ja aineõpetajate poolt klassi tasandil.

Esmased lapse individuaalse arengu toetamise võimalused koolis on:

- 1) Individuaalsed vestlused klassijuhataja ja/või aineõpetajaga.
 - 2) Õppetöö diferentseerimine ja individualiseerimine klassis (lisaselgitused, lisaharjutused, spetsiaalsed abivahendid ja skeemid jm).
 - 3) Õpilase tunniväline individuaalne abistamine (järeleaitamine, konsultatsioonid) klassi- või aineõpetajate poolt ning õpilase tunniväline individuaalne järelevastamine. Alus: Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus §37 lg 1.
- Õpilastel on õigus saada ainealast konsultatsiooni ja järeleaitamist, kui nad seda vajavad (on puudunud, ei ole ainet aru saanud jne). Õpilastel on ka võimalus sooritada tegemata või mitterahuldavalt sooritatud arvestuslikke töid vastavalt kooli hindamisjuhendile.
- Igal õpetajal on oma konsultatsiooniaeg. Konsultatsioonide graafiku koostab direktor ning see avalikustatakse kooli kodulehel ja teadete stendil.
- 4) Koostöö lapsevanematega ja nende pedagoogiline juhendamine.
 - 5) Võimetekohase huvitegevuse soovitamine.
 - 6) Arenguestlused õpilase ja lapsevanemaga. Alus: Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus §37 lg 3, 4, 5.

- Õpilase arengu toetamiseks korraldatakse temaga koolis vastavalt vajadusele üks korda aastas arenguestlus, mille põhjal lepitakse kokku edasises õppes ja arengu eesmärkides.
- Arenguestlusel osalevad õpilane, klassijuhataja ja lapsevanem.
- Arenguestluste eesmärk:
 - lapse arengu analüüsimine ja hindamine lapse eripära mõistmiseks, erivajaduste väljaselgitamiseks, positiivse enesehinnangu ja arengu toetamiseks ning õppe- ja kasvatustegevuse kavandamiseks koostöös lapsevanemaga;
 - õpilase eneseanalüüsi oskuse arendamine;
 - tagasiside andmine õpilase arengule õppekavas sätestatud kasvatus- ja õpetuseesmärkidest lähtuvalt;
 - kokkulepe eeloleva perioodi eesmärkides;
 - tegevuste kavandamine eesmärkide täitmiseks;
 - õpilase enesehinnangu tõstmine
- Klassijuhataja esitab omapoolsed soovitused lapse vajaduste kohta kooli tasandil täiendava abi saamiseks ning teavitab sellest HEV koordinaatorit.

Õppeperioodi lõpus võib rakendada õpilastele, kellel tuleb aastahinne mitterahuldav või nõrk pedagoogilis-psühholoogilist hindamist, täiendavat õppetööd, klassikursuse kordama jätmist, kui täiendav õppetöö ei ole andnud tulemusi ja individuaalset õppekava ei ole otstarbekas rakendada.

II tasand - hõlmab tegevusi arenguliste ja hariduslike erivajadustega (sh andekaid) lastega kooli tasandil.

Hariduslike erivajaduste (sh andekuse) väljaselgitamiseks kasutatakse:

- pedagoogilist hindamist;
- erinevates tingimustes lapse käitumise korduvat ja täpsemat vaatlust (klassijuhataja ja aineõpetajad);

- last ja tema kasvukeskkonda puudutava lisateabe koondamist (klassijuhataja, elukohajärgse valla sotsiaaltöötaja);
- lapse meditsiinilisi uuringuid jne.

Vajadusel soovitatakse psühholoogi, logopeedi, sotsiaalpedagoogi, erapedagoogi või lastepsühhiaatri uuringutele minekut. Lapsevanemalt saadud pedagoogilis-psühholoogilise uuringu tulemustest teevad klassijuhatajad kokkuvõtte õpilase tugevatest ja arendamist vajavatest külgedest ning annavad soovitusel edaspidiseks pedagoogiliseks tööks ja tugiteenuste rakendamiseks, milles kajastub õpilase hariduslike erivajaduste olemus. Tugiteenuste rakendamise vajadus fikseeritakse direktori käskkirjaga ja kinnitatakse lapsevanema nõusolekuga.

Sellel tasandil koolis rakendatavateks tugiteenusteks on:

1) Õpilase individuaalse arengu jälgimise kaart. Alus: Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus §48. Vt Lisa 1.

- Klassijuhataja avab „Õpilase individuaalsuse kaardi” (edaspidi ÕIK) ja vastutab selle korrektse täitmise eest. ÕIK täitmisel osalevad klassijuhataja, aineõpetajad, õpiabi õpetaja ja teised spetsialistid.
- Vaatluse tulemustest teavitab klassijuhataja lapsevanemat, toob välja õpilase tugevad ja nõrgad küljed, selgitab õpiraskuse olemust ja tutvustab kooli võimalusi õpilase õpiraskuse toetamisel.
- Vajadusel esitab klassijuhataja õpilase probleemi arutamiseks kooli õppenõukogule. ÕIK analüüsi tulemusena määratakse õpilasele temale sobiv tugisüsteem või tehakse ettepanek maakonna nõustamiskomisjoni suunamiseks (vajalik direktori käskkiri). ÕIK säilitab klassijuhataja. ÕIK andmed on konfidentsiaalsed.

2) Andekate õpilaste toetamine. Alus: Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus §48.

Andekas õpilane on silmapaistvate tulemuste ja huviga ühes või mitmes õppeaines. Tema erivajadustele pööravad tähelepanu aineõpetajad ja klassijuhataja. Andekate õpilaste väljaselgitamisel lähtutakse väga heade tulemuste saavutamisest maakondlikel, üleriigilistel või rahvusvahelistel aineolümpiaadidel, konkurssidel või võistlustel.

Toetamise võimalused:

- Diferentseeritud töö tunnis
- Erinevate õppematerjalide soovitamise-tutvustamine
- Huvialaringi suunamine
- Suunata osalema olümpiaadidel, konkurssidel, võistlustel

3) Pikapäevarühm (1.-9. klass). Alus: Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus §38.

- Õpilane võetakse pikapäevarühma lapsevanema kirjaliku avalduse alusel.
- Pikapäevarühmas osalemine pakub järelvalvet, pedagoogilist juhendamist ja suunamist, õppest vaba aja sisustamist, tuge koduste õppeülesannete täitmisel.
- Pikapäevarühma tundide üle peetakse arvestust kasvatusrühma päevikus.
- Pikapäevarühma õpilased võivad rühmast lahkuda õpetaja loal ja kokkuleppel lapsevanemaga.

4) **Õpiabirühm.** Alus: Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus §48, 51.

- Õpiabirühma suunatakse ajutiste ainealaste õpiraskustega ja väljakujunemata õpioskustega õpilane, kes vaatamata aineõpetajate abile ja nõustamisele ei suuda täita põhikooli riikliku õppekava nõudeid või kes vajab õpioskuste ja -harjumuste kujundamiseks toetavat õppekorraldust.
- Õpiabirühma tunnid on sisse seatud 1.-9. klassides. Õpiabirühma võib moodustada erinevate klasside õpilastest (kuni 6 õpilast).
- Õpiabirühma suunatakse õpilane klassijuhataja või aineõpetaja ettepanekul.

Õpiabi eesmärgid:

- Toetada õpilase arengut tulenevalt tema hariduslikest erivajadustest.
- Aidata saavutada põhihariduse riikliku õppekava nõuetele vastavaid õpitulemusi.
- Arendada õpilase isiksusega seotud omadusi: mälu, taju, tähelepanu, mõtlemine.
- Kujundada õpilaste õpioskusi ja -harjumusi, iseseisva töö oskusi.
- Arendada lapse loovust ja võimeid.
- Arendada lapses abstraktset mõtlemist ja üldistamisoskust.
- Saavutada, et laps julgeks ja oskaks teha iseseisvalt valikuid.
- Võimaldada lapsel kogeda eduelamust.
- Teha koostööd teiste õpetajatega lapse probleemide selgitamiseks ja individuaalseks lahendamiseks.
- Arendada arvutamisoskust, teksti lugemise oskust ja mõistmist, järeldamisoskust.
- Kujundada lastes eetilist käitumist, vastutustunnet, püsivust, täpsust.

Õpiabi rakendamine

- Põhiharidust omandav õpilane määratakse õpiabirühma HEV koordinaatori taotluse alusel ja kinnitatakse direktori käskkirjaga.
- Klassijuhataja teeb õpiabirühma suunamise otsuse õpilasele ja õpilase seaduslikule esindajale teatavaks kirjalikult. Nõustumisest või mittenõustumisest teavitab kooli õpilase seaduslik esindaja kirjalikult. Otsusega mittenõustumise korral kool õpilasele õpiabi ei rakenda.
- Õppeperioodi kestel jälgib klassijuhataja õpiabi tõhusust ning koos õpiabi õpetaja ja aineõpetajatega otsustab õpilase rühmas õppimise jätkamise vajalikkuse. Õpilase esindajal on õigus esitada kirjalik taotlus õpiabi lõpetamise kohta.
- Õpiabi tunnid toimuvad tunniplaanivälisel ajal rühma- või individuaaltegevustena.
- Õpiabirühma töö kohta peetakse arvestust vastavas päevikus.
- Õpiabi õpetaja fikseerib õpilase arengu vähemalt kord aastas.

5) **Individuaalse õppekava määramine.** Alus: Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus

§18, 58.

Kui eelpoolnimetatud meetmed pole andnud soovitud tulemusi ja/või vajalike muudatuste ning kohandustega kaasneb nädalakoormuse ja õppe intensiivsuse kahanemine/suurenemine võrreldes riikliku või kooli õppekavaga, tuleb muudatuste rakendamiseks koostada individuaalne õppekava (edaspidi IÕK). Tavaliselt on IÕK vajalik teatud õppeaines tekkinud raskuste ületamiseks, õpisisu ähendamiseks, suurendamiseks või hindamisaluste muutmiseks.

- IÕK rakendatakse keskmistelt võimetelt tunduvalt nõrgema või kõrgema taseme õpilastele, mille raamõppekavaks on ükskõik milline riiklik õppekava.
- IÕK on HEV õpilase jaoks koostatud õppekava, mis loob õpilasele tingimused võimetekohaseks õppimiseks ja arenemiseks.
- IÕK rakendatakse vanema avalduse, klassijuhataja, aineõpetaja, arsti, psühholoogi või nõustamiskeskuse ettepanekul. Rakendamise otsustab direktor.
- IÕK koostamisest võtavad osa kõik lapsega tegelevad pedagoogid: klassijuhataja, aineõpetaja, õpiabirühma õpetaja. Koostamist koordineerib HEV koordinaator. Protsessi kaasatakse vajadusel ka lapsevanem.
- IÕK rakendamise tingimused fikseeritakse kirjalikult „Õpilase individuaalsuse kaardil“.
- Konkreetsetes aines koostatakse IÕK aineõpetaja poolt (vajadusel koos tugisüsteemiga).
- Kui õpilane vajab IÕK-d paljudes õppeainetes, on tõenäoliselt tegemist püsiva õpiraskusega. Sellisel juhul tuleb õpilane suunata lisauuringutele ja nõustamiskomisjoni, et talle määrataks sobivaim haridustee jätkamise viis.

5) Logopeedilise, psühholoogilise, sotsiaalpedagoogilise abi saamiseks suunamine Rajaleidjasse

Spetsialisti juurde suunamise soovitus teeb lapsevanemale teatavaks klassijuhataja või HEV koordinaator. Samas teavitatakse lapsevanemat iseloomustuse koostamise vajadusest. Iseloomustuses tuuakse välja probleem, mille pärast otsustati õpilane lisauuringutele saata.

6) Meditsiiniline abi ja nõustamine. Alus: Sotsiaalministri 13.augusti 2010 määrus nr. 54.

Koolitervishoiuteenuse hulka kuuluvad järgmised õpilasele suunatud individuaalsed tegevused:

- uute õpilaste terviseseisundi ja toimetuleku hindamine;
- õpilastele ennetava tervisekontrolli teostamine, mis hõlmab terviseseisundi hindamist, sh pikkuse ja kaalu mõõtmist, kehamassiindeksi määramist, nägemisteravuse ja hambahaiguste kontrolli, vererõhu mõõtmist, rühi kontrolli, naha ja limaskestade seisundi hindamist, luu ja lihaskonna seisundi hindamist, sugulise arengu hindamist, vaimse tervise hindamist;
- alaealise õpilase vanema või seadusliku esindaja kirjalik teavitamine tervisekontrolli käigus tuvastatud kõrvalekalletest ja nõustamine;
- vajadusel õpilase tervise hindamine, vältimatu ja vajaliku abi andmine, vajadusel õpilase suunamine perearsti või eriarsti konsultatsioonile või kiirabi kutsumine ning sellest lapsevanema teavitamine;
- immuniseerimine riikliku immuniseerimiskava alusel, kus perearst teavitab õpilase immuniseerimisest lapsevanemat kirjalikult vähemalt üks nädal enne plaanitavat riikliku immuniseerimiskava kohast immuniseerimist. Immuniseerimine on lubatud lapsevanema kirjalikul nõusolekul ning sellest keeldumine vormistatakse kirjalikult;
- õpilase individuaalne nõustamine tervise, tervisekäitumise ja vajadusel rehabilitatsiooniplaaniga seotud küsimustes;
- vajadusel ja õpilase või alaealise õpilase lapsevanema nõusolekul pikaajalise tervisehäirega ja puudega või muu tervise seisundist tuleneva haridusliku erivajadusega õpilase nõustamine enesejälgimise ja arsti poolt määratud raviplaani täitmise tagamiseks;

- eriarsti uuringule suunamine. Õpiabi osutamise mõjusust hinnatakse regulaarselt iga õppeveerandi lõpus klassijuhatajate ja aineõpetajate kokkuvõtete põhjal õppenõukogus ning iga õppeaasta lõpus klassijuhataja aastakokkuvõtte põhjal. Vähemalt kord õppeaastas (õppeaasta lõpus) märgivad kõik hariduslike erivajadustega õpilasega tegelejad ja spetsialistid „Õpilase individuaalsuse kaardile” õpilase ainealase toimetuleku kirjelduse ja esitavad omapoolsed soovitusel.
- Kui õpilase erivajadused (sh andekus) vajavad täpsemat määratlemist, fikseeritakse see ka õppenõukogu otsusega. Vajadus õpilase arengut puudutavate täiendavate uuringute osas kooskõlastatakse lapsevanemaga.

Lähtuvalt eelnevast kavandatakse edasised tegevused:

- tugiteenuste lõpetamine;
- tugiteenuse jätkamine samal või tõhustatud viisil;
- täiendavate uuringute teostamine;
- tugiteenuste vahetamine või muu teenuse lisamine;
- ettepanek nõustamiskomisjoni suunamiseks;
- täiendav õppetöö;
- klassikursuse kordama jätmise (põhikooli õpilaste puhul), kui täiendav õppetöö ei ole andnud tulemusi ja individuaalset õppekava ei ole otstarbekas rakendada vm.

III tasand – hõlmab tegevusi arenguliste ja hariduslike erivajadustega lastega pärast täiendavaid uuringuid väljaspool haridusasutust. Kui koolis rakendatud tugiteenused ei osutunud tulemuslikuks, viiakse läbi täiendav uuring, mis toimub valdavalt meditsiinasutuses arstide osalusel. Uuringu tulemused on aluseks kooli õppenõukogule õpilase nõustamiskomisjoni suunamiseks.

Nõustamiskomisjoni soovitude alusel jätkub eriõpetuse ja tugiteenuste rakendamine vastavalt komisjoni otsusele.

Arengukeskkonna kujundamisel arvestatakse nõustamiskomisjoni ja uuringus osalenud spetsialistide soovitusi. Koostöös koolipidajaga kohandatakse vastavalt võimalustele ruume, vajalikke vahendeid, õppetegevuste sisu ja raskusastet.